

ANKARA UNIVERSITY
PRESS

ANADOLU ANATOLIA
JOURNAL OF THE ARCHAEOLOGY DEPARTMENT

Anadolu Anatolia 49, 2023, 97-112
DOI: 10.36891/anatolia.1346723

Araştırma Makalesi
Research Article

ÇERKEŞ'TEN BİR ANTİK KENT: TABULA PEUTINGERIANA'DA YER ALAN ANTONIOPOLIS/ANTONINOPOLIS?

Erdinç **BURULDAĞ**¹

¹Sorumlu Yazar/Corresponding

Author: Erdinç Buruldağ
(Dr. Öğr. Üyesi),
Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Tarih Bölümü
18100 Çankırı / TÜRKİYE
E-Posta: erdincburuldag@karatekin.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3075-5503
ROR ID: <https://ror.org/011y7xt38>

Başvuru Tarihi/Submitted Date:
20.08.2023

Kabul Tarihi/Accepted Date:
05.11.2023

Yayın Tarihi/Published Date:
22.12.2023

Atıf/Cite as: Buruldağ, E. 2023.
"Çerkeş'ten Bir Antik Kent:
Tabula Peutingeriana'da Yer Alan
Antoniopolis/Antoninopolis?"
Anadolu Anatolia 49: 97-112
DOI: 10.36891/anatolia.1346723

Anahtar Kelimeler: *Tabula Peutingeriana, Antoniopolis, Çerkeş, Harita, Yol Ağı, Paphlagonia.*

Öz: Birden fazla parçadan oluşan Tabula Peutingeriana'nın IX. kısmında Bithynia ve Paphlagonia bölgeleri arasında doğuya doğru uzanan iki yol güzergahı görülmektedir. Bunlardan biri olan güneydeki yolun Nikomedia ile Sinope arasındaki bölümü üzerinde bulunan yer adlarından biri de Antoniopolis'dir. Tabula Peutingeriana'da belirtildiği üzere burası, Gangaris olarak yazılı olan Gangra'nın 64 Roma Mili batısında yer almaktadır. Tabula Peutingeriana'nın keşfi ve yayınlanmasını takiben bazı haritalarda Antoniopolis ismine rastlanmaktadır. W. M. Leake, 1822 yılında çizdiği haritada, Antinoopolis olarak belirttiği antik kenti Çerkeş ile eşleştirir. İki asırlık süreç içerisinde Çerkeş ve çevresine gelen seyyahlar ve araştırmacılar, gördükleri arkeolojik verileri not ederken bölgede yapılan yüzey araştırmaları, burada adı ve kuruluş tarihi bilinmeyen bir antik kentin var olduğunu ortaya koymaktadır. Böylelikle söz konusu antik ve modern yerleşimlerin aynı alanda bulunduğu öngörüsü günümüze değin kabul görmüştür. Dolayısıyla mevcut çalışmanın amacı, Çerkeş ile Antoniopolis arasındaki ilişkiyi irdelemektir. Bu bağlamda çalışmada, Çerkeş ve civarındaki antik kentin Tabula Peutingeriana'da yer alan Antoniopolis olup olamayacağı sorusuna eldeki veriler ışığında yanıt aranmıştır. Tabula Peutingeriana'daki söz konusu yer isminin Çerkeş ve özellikle Aydınlar köyünde yayılım gösterdiği anlaşılan yerleşime lokalize edilebilmesi için eldeki arkeolojik ve epigrafik veriler ile antik kaynakların yeterli olmadığı ve bunun için somut kanıtlara ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

AN ANCIENT CITY FROM ÇERKEŞ: ANTONIPOLIS/ANTONINOPOLIS IN TABULA PEUTINGERIANA?

Keywords: *Tabula Peutingeriana, Antoniopolis, Çerkeş, Map, Road Network, Paphlagonia.*

Abstract: Tabula Peutingeriana consists of multiple segments, and its IXth segment shows two roads to the east between Bithynia and Paphlagonia. Antoniopolis is one of toponym on the section of the southern road between Nicomedia and Sinope. As indicated on the map, its location is 64 Roman miles west of Gangra, which is written as Gangaris. Some maps that were created after the discovery and publication of Tabula Peutingeriana, include Antoniopolis. W. M. Leake matched Çerkeş up with the ancient city which he described as Antinoopolis, on his map in 1822. Over the past two centuries, travelers and researchers's notes about archaeological data in the region reveal that an ancient city of unknown name and founding date existed here. Thus, the assumption that the ancient and modern settlement are located in the same area has been accepted until today. Therefore, the aim of the current study is to examine the relationship between Çerkeş and Antoniopolis. In this respect, in the study was sought an answer the question of whether the ancient city in Çerkeş and its vicinity is Antoniopolis appeared in Tabula Peutingeriana in the light of the available data. The current archaeological and epigraphic data and ancient sources are not sufficient to locate Antoniopolis in Tabula Peutingeriana in the settlement that spread through Çerkeş, especially Aydınlar village and solid evidence are needed to prove it.

GİRİŞ

Roma'nın bir karayolu haritası olarak adlandırabileceğimiz Tabula Peutingeriana, yer isimleri ve mesafelerin yazımı gibi hususlarda birtakım hataları barındırsa da Anadolu başta olmak üzere farklı coğrafyalardaki yol ağını günümüze taşıması bakımından oldukça değerlidir. Her ne kadar bir bölge ismi olarak ifade edilmemiş olsa da haritada Galatia'nın kuzeyindeki alanın Paphlagonia olduğu bilinmektedir. Söz konusu bölge, Anadolu'nun iç kuzey bölümünün kıyı şeridinde uzanan kısmı yani günümüzde Batı Karadeniz Bölgesi'nin doğusunda yer alır. Tarih öncesi çağlardan günümüze değin önemini koruyan Paphlagonia, jeopolitik konumu sebebi ile Roma Dönemi'nde de gerek deniz yolu ve kıyı şeridi gerekse karayolu güzergahlarını barındırmıştır.

Tabula Peutingeriana'da geçen ve Paphlagonia Bölgesi içerisinde bulunduğu aşikâr olan yer isimleri arasında, konumundan şüphe duyulmayan kentlerle birlikte adına ilk kez rastlanan yerleşimler de mevcuttur. Bölgenin en önemli kentlerinden Gangra ve Anadynata'nın batısındaki ilk durak olan Antoniopolis, bunlar arasındadır.

Günümüzden neredeyse dört asır kadar önce Tabula Peutingeriana göz önünde bulundurulup oluşturulan haritalarla beraber, antik yer isimleri mevcut coğrafi alanlar üzerinde işaretlenerek lokalize edilmeye başlar. Araştırmacılar için kılavuz niteliğindeki bu ilk haritalarda yer alan tespitlerden bazılarına, süreç içinde kuşku ile yaklaşılsa da bunların önemli bir bölümün kabul gördüğü söylenebilir. Haritalardaki bazı öngörülerin ise yer isimlerinin yanına şüphe barındırdığına dair soru işareti eklenmesine rağmen modern yerleşim alanlarıyla özdeşleştiği ve halen güncel araştırmalarla dahi bu ilişkinin somut olarak kanıtlanamadığı görülmektedir. Tabula Peutingeriana'daki Antoniopolis ismi de bunlardan biridir ve burası, süreç içerisinde Çankırı'nın Çerkeş ilçesi ve çevresine konumlandırılan bir kent halini alır. Dolayısıyla çalışmanın amacı, tüm yönleri ile Tabula Peutingeriana'yı tanıtarak, burada bir yer ismi olarak belirtilen Antoniopolis'in, Çerkeş ve çevresiyle ilişkisini mevcut verilerle ortaya koymaktır.

TABULA PEUTINGERIANA

Tabula Peutingeriana, olasılıkla Hellenistik Dönem ya da MS 1. yüzyılda oluşturulmaya başlanan ve 4./5. yüzyıla değin aralıklarla güncellenen Latince bir haritanın¹ 12./13. yüzyıllara ait kopyasıdır. Alman bilim insanı Konrad Bickel yani bilindiği ismi ile Konrad Celtes Protuccius tarafından 1494 yılında bir kütüphanede bulunan harita, kendisinin ölümü üzerine, vasiyeti gereğince, 1507/8 yılında arkadaşı Konrad Peutinger'e geçmiştir. Peutinger, 1547 yılına değin sakladığı haritayı yayınlamak istemişse de bunu başaramadan ölür. Peutinger'in ardından Tabula Peutingeriana ismi ile anılan harita, birkaç kez kaybolup 1714 yılında bulunmasını takiben satışa çıkarılır. 1738 yılında Österreichische Nationalbibliothek bünyesinde yer almaya başlayan harita, günümüzde halen burada saklanmaktadır.² İlk olarak Konrad Miller³ tarafından 1887 yılında yayınlanan Tabula Peutingeriana, 1976 yılında Ekkehard Weber⁴ tarafından yeniden yorumlanmıştır.

Geç Antik Çağ'da dünyanın bilinen tüm coğrafyalarını içeren bu haritanın bir ya da iki sayfasının eksik olduğu kabul edilir. 34 cm genişliğinde olan mevcut 11 sayfa ise yan yana getirildiğinde 675 cm uzunluğuna ulaşmakta ve bir parşömen rulo şeklinde birleştirilmektedir⁵. Eldeki bu sayfalarda; batıda Britanya'dan, doğuda Hindistan'a, kuzeyde Kuzey Denizi'nden, güneyde Akdeniz'in güney kıyıları boyunca uzanan farklı bölgelere dair coğrafi verilerin yanında en azından dört asırlık bir sürecin etnografik ve siyasi durumunu içeren önemli bilgiler yer alır. Haritanın ölçüleri dikkate alındığında söz konusu coğrafi alanların Tabula Peutingeriana üzerine ölçekli ve hatasız bir şekilde işlenmesi mümkün görünmemektedir. Bu yüzden haritayı hazırlayan kartograf ya da kartograflar oldukça dar ve uzun bir alana, bölgeleri kuzey yönelime uygun bir biçimde yerleştirmiştir. Yani bu uygulama, kıta ve coğrafi alanların, kuzey-güney aksındaki kısıtlı alan içerisine doğudan batıya doğru uzatılarak çizilmesini zorunlu kılmıştır. Örneğin Avrupa'nın güneyinde bulunan ve kuzeybatı-güneydoğu yönü ile Akdeniz içerisine uzanan İtalya Yarımadası ile kuzey-güney yönündeki kıta Yunanistan, Tabula Peutingeriana'da doğu-batı doğrultusunda takip edilmektedir. Dolayısıyla haritadaki coğrafi alanları günümüzdeki konumları ile karşılaştırmalı olarak değerlendirebilmek için saat yönünde çevirmek gerekmektedir. Bu coğrafi

¹ Tabula Peutingeriana'nın tarihlendirmesi ve kökenine ilişkin sunulan MS 1. yüzyıl önerisi, Rathmann tarafından daha erken bir tarihe taşınmıştır. Araştırmacı bunu, haritanın ilk versiyonunda, MÖ 3. ortaları/2. yüzyıl başında, coğrafya başta olmak üzere pek çok bilim dalı için önemli katkılar sağlamış olan Eratosthenes'in çizdiği haritanın model alınmış olabileceği önerisiyle açıklar. Yani Rathmann'a göre Tabula Peutingeriana, Hellenistik Dönem ile birlikte oluşturulmaya başlanan ve yaklaşık yedi asırlık süreçte gelişim gösteren bir haritadır. Rathmann 2011-2012, 98-100; Rathmann 2013a, 203-222; Rathmann 2013b, 11-49; Rathmann 2015, 98-131; Rathmann 2016a, 714-735; Rathmann 2018. Podossinov ise Eratosthenes gibi Hellenistik Dönem coğrafyacılarının ortaya koyduğu çalışmalar ile Tabula Peutingeriana'nın pek çok unsuru arasında benzerlikler olduğu yönünde Rathmann ile aynı fikirde olsa da bunun devrin antik Yunan bilim çevrelerinden beslenen Roma uygarlığı için olağan bir durum olduğunu belirtir. Dolayısıyla Roma'nın oluşturduğu haritalar, genişleyen toprakların eklenmesi dışında prensipte yeni veriler sunmamaktadır. Bu yüzden Podossinov, böylesi bir etki göz önünde bulundurulduğunda, Hellenistik Dönem'in ardından çizilen haritaların sadece antik Yunan örnekleri ile yeniden üretilebileceği fikrine kuşku ile yaklaşır ve Rathmann'ın aksine Tabula Peutingeriana'daki pek çok isim ve unsurun yola çıkarak haritanın kökenini, Agrippa (MÖ 63?-MÖ 12) tarafından oluşturulan haritaya dayandırır. Podossinov 2016, 938-955.

² Miller 1887, 6-14; Kubitschek 1919, 2126; Lieb 1974, 31-34; Weber 1976, 9-10, 29-31; Dilke 1987, 238; Grosjean 1996, 17-18; Talbert 2004, 132-141; Salway 2005, 120; Pazarlı ve diğ. 2007, 245-246; Talbert 2008, 110; Talbert – Elliott 2008, 200; Talbert 2010, 10-17; Albu 2014, 13-17; Rathmann 2015, 100; Rathmann 2016b, 338-339; Mat-hisen 2017, 73-74; Özukan 2017; Rathmann 2020, 72-76.

³ Miller 1887.

⁴ Weber 1976.

⁵ Miller 1887, 5; Kubitschek 1919, 2127; Weber 1976, 10-13; Dilke 1985, 113-114; Dilke 1987, 238; Grosjean 1996, 17; Albu 2005, 136; Salway 2005, 120; Pazarlı ve diğ. 2007, 245-246; Drakoulis 2007, 163; Talbert 2007, 222; Talbert 2010, 73-75; Talbert – Elliott 2008, 200; Fellmeth 2009, 93; Rathmann 2011-2012, 96; Podossinov 2012, 203; Rathmann 2013a, 217; Rathmann 2013b, 44; Albu 2014, 3-4; Rathmann 2015, 101; Rathmann 2016b, 341; Podossinov 2016, 939; Mathisen 2017, 74-76; Özukan 2017; Belke 2017, 52; Podossinov 2019, 42.

farklılıklara rağmen, haritada, denizler, göller, nehirler, ormanlar ve dağlar gibi belirgin coğrafi özellikler mevcuttur. Bunun yanı sıra Tabula Peutingeriana'yı özel ve işlevsel kılan en önemli unsur, kullanıcıları için gelişkin bir yol ağını sunuyor olmasıdır. Aynı zamanda bahsi geçen coğrafyalardaki eyaletler, kentler, halklar, duraklar, kavşak noktaları, mansiones veya mutationes yani han, kervansaray niteliğindeki konaklama alanları, nehir geçişleri belirtilirken, yol ağı üzerindeki bir yerden diğerine gidilmek üzere kat edilecek olan mesafenin Roma Mili ile yazıldığı görülmektedir. Tüm bu öğelerin renkli olarak belirtildiği haritada; bazı alanların, yerleşimlerin ve kentlerin benzer sembollerle işaretlendiği fark edilmektedir. Bunlar arasında Roma, Konstantinopolis ve Antiokheia kentleri için kullanılmış olan, aynı özellikleri barındıran bir sembol öne çıkar. Haritadaki diğer sembollerin aksine oldukça büyük boyuttaki bu simge, tahtta oturan kent tanrıcısı yani Tykhe betimidir. Üç büyük kentin işaretlendiği bu simge dışında Tabula Peutingeriana bulunan öteki semboller; ev, liman, tapınak, altar ve hamamlarla iki ya da daha fazla kuleler gibi mimari betimlerden oluşur. Aynı zamanda haritanın bazı önemli noktalarında açıklayıcı birtakım Latince notlar göze çarpar. Tabula Peutingeriana'nın yapılaş amacı için Roma'nın bir propaganda aracı olarak oluşturulduğu fikri yanı sıra işlevselliği bakımından sadece bir yol rehberi olabileceği gibi iki farklı görüş bulursa da onun 104.000 km²'lik yol ağı⁶ başta olmak üzere yaklaşık 4000 yer ve 555 kadar kent ismini barındıran⁷, parşömen bir rulo şeklinde sarılıp rahatça taşınabilen bir harita olduğu aşikârdır.

TABULA PEUTINGERIANA'DA GEÇEN ANTONIOPOLIS/ ANTONINOPOLIS İSMİNİN ÇERKEŞ VE ÇEVRESİ İLE İLİŞKİSİ

Bir yol haritası olan Tabula Peutingeriana'nın VII. ve IX. bölümleri, Anadolu'nun büyük bir kısmını içermektedir. Bu coğrafyada belirtilen birden fazla yol ağı içerisinde, Bithynia'nın en batısında yer alan Calcedonia'dan (Khalkedon=Kadıköy) başlayıp doğuya Armenia Minor'deki Calearsissa'ya değin uzanan yol üzerinde, çok sayıda yer ve yerleşim ismi ile bunların birbirlerine olan uzaklıkları Roma Mili olarak kaydedilmiştir. Bu yolun, Bithynia'nın en önemli kenti olarak altı kuleden oluşan bir simge ile işaretlenen Nikomedia ile haritada Galatia olarak belirtilen ancak Paphlagonia sınırları içerisinde bulunan Sinope'ye değin uzanan kısmında, Nikomedia'ya 164 Roma Mili, Sinope'ye ise 126/7 Roma mili uzaklıkta olan Antoniopolis yer alır⁸. Aynı yer ismi, MS 7. yüzyıl ortaları-8. yüzyıl başlarında, İtalya'nın Ravenna kentinde, kim tarafından kaleme alındığı bilinmeyen, dünya tasvirinin yapıldığı çalışmada⁹ da mevcuttur¹⁰. Söz konusu eser, İncil'den ve Hristiyan din adamları ile pagan yazarların yanı sıra özellikle topografik veriler için Hristiyanlık öncesi kaynaklar ve olasılıkla Tabula Pautingeriana ile yazarları bilinmeyen Grekçe, Latince ve Gotça yazılardan alıntılanmış ve değerlendirilmiş olan coğrafi bilgilerle oluşturulmuştur.

Her iki belgede geçen Antoniopolis isminin lokasyonuna dair birtakım çıkarımlarda bulunabilmek için öncelikle bu yerin Tabula Peutingeriana'da belirtilen yol güzergahındaki komşu

⁶ Dilke 1987, 238. Dilke, Tabula Peutingeriana'nın öncelikle ana yolları içerdiğini ve bunun toplamda 70.000 Roma Mili civarında olduğunu belirtir.

⁷ Levi - Levi 1967, 197-211; Dilke 1987, 238; Grosjean 1996, 18; Salway 2005, 120; Talbert 2004, 113-141; Pazarlı ve diğ. 2007, 246-247; Drakoulis 2007, 163; Fellmeth 2009, 94; Podossinov 2012, 203; Albu 2014, 5-6; Podossinov 2016, 939-940; Rathmann 2016b, 344-345; Mathisen 2017, 75; Özükan 2017; Rathmann 2020, 87-88; Liccardo 2020, 149.

⁸ Tabula Peutingeriana IX, 4; Miller 1916, 668.

⁹ Wright 1925, 49; Kimble 1968, 29-30; Staab 1976, 27.

¹⁰ Pinder - Parthey 1860, 112, no. 6; Schnetz 1990, 31, no. 6. Bu yer isminin Tabula Pautingeriana'dan alınmış olduğu açık olsa da aynı bölgede yer alan önemli kentlerden biri olan ve haritada Gangaris olarak belirtilen Gangra'nın Ravenna kitabında yazılmamış olması oldukça dikkat çekicidir. Tabula Pautingeriana'da bulunmayan Claudiopolis'in ise Ravenna kitabında yer alıyor olması, bölgede bulunan yer isimlerin yazımı sırasında sadece Tabula Pautingeriana'dan yararlanılmadığını kanıtlar niteliktedir. "Ravenna'dan anonim bir kozmografi" şeklinde tanımlayabileceğimiz bu kitabın detaylı bilgi için bkz. Pinder - Parthey 1860; Schnetz 1990.

Fig. 1: Tabula Peutingeriana'nın IX. kısmında Yer Alan Bithynia ve Galatia Bölgeleri ile Antoniopolis'in Konumu (Özukan 2017).

yerleşimlerini irdelemek gerekir (Fig. 1). Harita üzerinde Antoniopolis'ten doğuya doğru sıralanan yer isimleri ve Roma mili olarak birbirleri arasındaki uzaklıklar şu şekildedir; Antoniopolis XXVIII-Anadynata XXXVI-Gangaris. Gangaris'in yani Gangra'nın modern Çankırı il sınırlarında hatta modern yerleşimin hemen altında kaldığı bilinmektedir. Bundan hareketle Anadynata-Gangaris arasındaki 36 Roma mili olan uzaklığın günümüz ölçü birimiyle 53 km.ye denk düşer. Böylece her ne kadar Tabula Peutingeriana'da aynı doğrultuda görülse ve bugün Çankırı'nın kuzeybatısında yer alsada Anadynata'nın modern Kurşunlu ilçesi sınırlarında olması oldukça muhtemeldir. Bölgedeki arkeolojik çalışmalarla Kurşunlu, Korgun ve Çankırı arasında oldukça iyi korunmuş taş döşeli bir yolun belirlenmiş olması da bu görüşü destekler niteliktedir¹¹. Haritada yazılı olan uzaklıklar üzerinden yapılan hesapla Anadynata'nın 28 Roma mili yani yaklaşık 41 km batısındaki Antoniopolis ise Çerkeş ve/veya çevresine konumlandırılmalıdır.

Tabula Peutingeriana ölçü bakımından oldukça dar ve uzun olması yanında ölçeşiz bir haritadır. Bu yüzden haritada hem coğrafi alanlarda hem de yol ağı içerisinde, birbirini takip eden yer isimlerinin arasındaki mesafelerde birtakım hatalar bulunmaktadır. Tabula Peutingeriana'nın Anadolu bölümündeki hataları sıralayan W. M. Ramsay, Nikomedia'dan Sangarios nehrine olan uzaklığın haritada 122 Roma mili olarak görüldüğünü, ancak gerçekte bunun 15 ya da 18 Roma mili olması gerektiğini belirtir¹². Yine bir diğer hata ise aynı yer isminin iki kez yazılmış olmasından ileri gelir. Antoniopolis'in de bulunduğu yol güzergahı Anadynata'dan Gangaris'e gelmeden hemen önce güneydoğuya doğru ayrılır ve bunun üçüncü durağı Amasia'dır. Burada

¹¹ French 2016, 28.

¹² Ramsay 1890, 64-65.

yer ismi doğru olarak verilmişse de haritada kuzeydoğuya yani Sinope'ye doğru gidildiğinde, yerleşimin hemen güneydoğusunda bir Amasia ismi ile daha karşılaşılır. Kuşkusuz bu yer ismi Amastris iken isim benzerliği sebebiyle ya da yazım hatası yapılarak Amasia ile karıştırılmıştır¹³. Bunun yanında Trapezunte olarak belirtilen Trapezus yani günümüzdeki Trabzon kentinin yeri de hatalı bir şekilde işaretlenmiş ve kent, Karadeniz'in güneyi yerine kuzey kıyısında kalmıştır¹⁴. 17. yüzyıl ve özellikle 18. yüzyılın ilk yıllarından itibaren Anadolu topraklarını kapsayacak şekilde oluşturulmaya başlanan antik ve devrin modern haritalarında farklı yazım hataları göze çarpmaktaysa da bunlarda Paphlagonia'nın en önemli kenti olduğu anlaşılan Gangra/Çankırı ismine yer verildiği görülmektedir. Gangra ile birlikte işaretlenen Antoniopolis ismine ise ilk olarak 1764 yılında J.-B. B. d'Anville tarafından hazırlanan haritada rastlanır. "Asiae, quae vulgo Minor dicitur, et Syriae Tabula Geographica" isimli bu haritada, Anadolu'nun, sınırları çizilerek oluşturulmuş olan bölgeleri ile buralarda bulunan coğrafi özellikler ile yer ve kentler işaretlenmiştir. İlk bakışta, Karadeniz kıyısı boyunca birtakım hatalar fark edilse de dönemin koşulları dikkate alındığında, bölge isimleri ve sınırlarının nispeten doğruya yakın bir şekilde çizildiğini söylemek mümkündür. Bu bölgeler arasında, İç Anadolu'nun kuzey kesiminde belirtilen Paphlagonia bölgesi bulunmakta ve bölge sınırları içerisindeki kentlerden Germanikopolis'in hemen güney batısında Antoniopolis ismi açık bir şekilde okunmaktadır¹⁵. W. M. Leake tarafından 1822 yılında çizilen harita ise devrin modern ve antik yerleşimlerinin bir arada belirtilmesi bakımından oldukça değerlidir. Haritanın hemen üst bölümüne Tabula Peutingeriana'daki karşılığını da ekleyen Leake, çalışmasını hazırlarken kullandığı temel kaynağını da sunmuş olur. Leake, Paphlagonia olarak ifade ettiği bölgede Gangra'nın konumundan emin bir şekilde onu "Kankiri" yani Çankırı olarak kaydetse de hemen kuzeybatısında yer alan yerleşime şüphe ile yaklaşır ve burayı "Çerkeş (Antinoopolis?)" olarak işaretler¹⁶. Onun hemen ardından 1834 yılında A. P. Lapie'nin oluşturduğu "Antik Roma Dünyası" temalı haritalarda, Paphlagonia sınırlarındaki Antiniopolis-Anadynata-Gangra üçlüsü, tıpkı Tabula Peutingeriana'da olduğu gibi, aynı dizilimde kaydedilmiştir¹⁷. 1867 yılında H. Kiepert tarafından tamamlanan haritada Gangra'nın kuzeybatısına doğru uzanan yolun ilk durağı, Antinopolis olarak belirtilen yerdir¹⁸.

Antik yerleşimlerin mevcut konumlarına dair tespit ve öngörülerini içeren Leake'in haritası, kendisinden sonra gelen araştırmacılarca da takip edilince, yapılan çalışmalarda Çerkeş ve çevresi "Antoniopolis/Antoninopolis" olarak kabul edilmeye başlar¹⁹. 1835-1837 yılları arasında Anadolu'yu dolaşırken, Leake'in Antinoopolis olarak belirttiği Çerkeş'e de gelen W. F. Ainsworth, yerleşimin hemen ilerisinde antik kentin kalıntılarını görür ve kesin bir şekilde Roma Dönemi'ne ait olduğunu düşündüğü bu kalıntıların, kent güvenliği için kullanılan iki yapıya ait olduğunu yazar²⁰. 19. yüzyılda Çerkeş'e yolu düşen bir diğer seyyah, A. D. Mordtmann'dır. 1850-1859 yılları arasındaki Anadolu gezileri sırasında Çerkeş'e gelen Mordtman, yerleşimin yakın çevresinde "Antinoopolis" olarak belirttiği antik kentin kalıntılarını not eder. Kendisinden yaklaşık çeyrek asır önce bölgeye gelmiş olan Ainsworth'un aksine Mordtmann, alanda bir amphitiyatroya ait kalıntılar başta olmak üzere yüzeyde ve toprağın altında, farklı tipte çok sayıda sütun ve frizlerin mevcut olduğunu kaydetmiştir²¹. Bu iki seyyahın yaklaşık bir asır sonra D. R. Wilson ve B.

¹³ French 2016, 28.

¹⁴ Podossinov 2012, 205.

¹⁵ d'Anville 1764.

¹⁶ Leake 1824, plan.

¹⁷ Lapie 1834, plan 6, 10.

¹⁸ Kiepert 1867, plan 10.

¹⁹ Cramer 1832, 240; Ainsworth 1842, 38; Von Diest – Anton 1895, 100; Ruge – Bittel 1949, 2539-2540; Magie 1950, 1083; Belke 1996, 172; Foss 2000, 1218.

²⁰ Ainsworth 1842, 38.

²¹ Mordtmann 1925, 244.

Ayhan tarafından, eski ismi Kızıllar köyü olan Aydınlar köyünde birtakım antik kalıntıların bulunduğu dikkat çekilir. Wilson, Antoniopolis ya da belki de Antoninopolis olabileceği varsayımıyla bu yerleşimde gördüğü arkeolojik eserleri; steller, aslan heykelleri ve altınlar olarak tanımlar²². Ayhan, Antoniopolis olarak belirttiği bu antik kentte; heykeller, yazıtlar, aslan heykelleri, steller, rölyefler, köprü ve hamam kalıntıları olduğunu ifade eder²³.

Tabula Peutingeriana'da geçen Antoniopolis ismini Çerkeş ile ilişkilendiren önerilerin yanında W. M. Ramsay tamamen farklı bir görüş ileri sürer. Araştırmacıya göre haritada yer alan Antoniopolis, aslında Antinoopolis olarak yazılmalı ve farklı bir yerleşimin aksine, söz konusu isim, Bithynia bölgesi kentlerinden Claudiopolis'e verilmiş bir *epithet* olmalıdır²⁴. İmparator Hadrianus'un²⁵ sevgilisi olan Antinoos, Bithynion-Caudiopolis'te doğmuş ve Nil Nehri'nde geçirdiği bir kaza neticesinde ölünce, onun anısına kent, kısa süreliğine de olsa Antinoopolis olarak anılmıştır. W. Ruge ve K. Bittel, Antoniopolis'in 67 Roma Mili batısındaki, ismi haritada belirtilmemiş olan kentin Bithynion olduğunu ifade ederken²⁶, G. Hirschfeld öncelikle Claudiopolis ile Antoniopolis'in uzaklık bakımından örtüşme olasılığının ve bunun yanında Claudiopolis için MS 2. yüzyılda, kısa süreliğine kullanılan Antinoopolis epithetinin Tabula Peutingeriana'da bu yerleşim için belirtilmiş olma ihtimalinin düşük olduğuna değinir²⁷. Her ne kadar çağdaşı olan Hirschfeld tarafından kuşku ile yaklaşılsa da Ramsay'in bu öngörüsü, kendisinden bir asır sonra bölgede çalışmalar yürüten C. Marek tarafından yinelenir²⁸. Tabula Peutingeriana'nın Hadrianopolis ismini içermiyor oluşu da bu kentin Antoniopolis/Antoninopolis ya da Antinoopolis ismi ile kaydedilmiş olabileceği ihtimalini ortaya çıkarmıştır²⁹. K. Belke ise "Antoniopolis/Antoniapolis ve aslında belki de Antoninopolis" şeklinde belirttiği bu yer isminin, Antinoopolis epitheti ve onun Antinoos ile ilişkisinin olası görünmediğini ifade eder³⁰.

Sonuç olarak tüm bu tartışmaların, aslında iki ortak gerçek ekseninde sürdüğünü söylemek mümkündür. Bunlardan ilki Tabula Peutingeriana'da açık bir şekilde okunan Antoniopolis ismi; ikincisi ise Çerkeş ve yakınlarında gözlemlenen arkeolojik bulguların, burada bir antik kent olduğuna işaret etmesidir.

Wilson ve Ayhan'ın Aydınlar köyündeki gözlemlerinin ardından bölgede son dönemlerde yapılan yüzey araştırması, az da olsa antik kent kalıntılarının Aydınlar köyünün yaklaşık 2 km güneybatısındaki Bedil köyüne yayılmış olduğunu ortaya koymuştur³¹. 1997 yılında Aydınlar köyünün güneyi, Çayır mevkiindeki tarımsal faaliyetler sırasında, üzerinde Grekçe yazıt bulunan bir mezar steli gün yüzüne çıkar. MS 212 sonrasına tarihlenen mezar stelindeki yazıt, günümüze ulaşabilen hali ile şu şekildedir³²;

²² Wilson 1960, 159.

²³ Ayhan 1988, 257.

²⁴ Ramsay 1890, 65.

²⁵ İmparator Hadrianus'un hayatı ve siyasi faaliyetleri için bkz. Cassius Dion & Historia Augusta, *Hadrianus*.

²⁶ Ruge – Bittel 1949, 2539.

²⁷ Hirschfeld 1894, 2442.

²⁸ Marek 2002, 50; Marek 2003, 65.

²⁹ Lafli – Christof 2012, 14, dn. 45.

³⁰ Belke 1996, 172.

³¹ Matthews 1997, 21; Matthews ve diğ. 1998, 203; Matthews 1999c, 248; Matthews 2000, 1021; Matthews 2001, 21; Matthews ve diğ. 2009, 186, fig. 6.22. Aydınlar köyünde yaklaşık 30 hektarlık alanda yapılan yüzey araştırmalarında, Hellenistik dönemden geç Bizans Dönemi'ne değin tarihlenen seramik ve kiremit parçaları tespit edilmiştir.

³² Matthews 1999a, 70, 75, fig. 3; Matthews ve diğ. 2009, 204, no. 6, fig. 6.71-6.72.

B. Αυρ. Α[- 2-3 -]ΑΚΟΥΛΙΛΛΟΥ σῆμα τ[όδ`]

ἐξῆξιέλεσσευ

Μαρκιανῶ Ἀλεξάνδρου, ὃς φίλος ἦν ἅπασιν

καὶ ἄ[γαλ]μα τόδ' ἔθηκεν τύμβου ἀνδρὸς ἐῆ(ος)

"B. Aur(elia) A[...] bu mezarı herkesin dostu olan Aleksandros'un oğlu Markianos için tamamladı ve bu heykeli kocasının mezarına dikti"³³

Antik kentten getirildiği şüphe barındırmayan bu yazıtın yanında Çerkeş Belediyesi bahçesinde korunan ve sergilenen yazıtlı iki mezar steli daha mevcuttur. Eserlerin belirlendiği yer tam olarak bilinmese de Aydınlar ya da Bedil köyünden getirilmiş olmaları ihtimal dahilindedir. Geç Roma-erken Bizans Dönemi'ne tarihli ilk mezar steli üzerinde aynı aileden üç bireyin yer aldığı rölyef ve tam olarak okunamayan Grekçe bir yazıt bulunur³⁴. İkinci mezar steli ise üzerindeki Grekçe yazıt ile Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenir. Günümüze kadar ulaşabilen bölümü ile yazıt, şöyledir³⁵:

Λαῖνεον τόδε σῆμα

Πρόκλη Θεωδότος ἀδελφῆ, /

[καὶ] πόσις Ἀλέξανδρος Ε[-]

[- - - - - - - - -]

"Theodotos, bu taştan mezarı kız kardeşi Prokla için (yaptırdı) [ve] eşi Aleksandros [...]"

Bu epigrafik kanıtların yanında Çerkeş'te kaydedilmiş olan ve Roma Dönemi'ne işaret eden iki Grekçe yazıt daha mevcuttur. Bunlardan ilki üzerindeki metin şu şekildedir³⁶:

Εἶ με θέλεις γνῶν[αι] παροδεῖτα,

τίς κατακεῖμε· Ἀλέξανδρος

Φιλοπάτορος παῖς ἡδύβιος.

ΟΚΟΥΚΗΤ ... ἦσεν· τίς ἀδελφῶν;

ἔνθα μοι ΚΟΣΜΗΘΕΥΠΕΝ ἄλοχος

Βασιλική, τέκνα δέ μοι Ε[- -]

ἔθεσαν, μνήμης χάριν

Εὐπάττωρ, Δήμαρχος, Φιλόπαππος, Εὐπάτρα

ἔτους σμε'

"Ey yolcu, eğer beni tanımak istiyorsan, ben burada yatan birisiyim: Philopator'un hoş bir yaşam süren oğlu Aleksandros (burada yatıyor): [...] Kardeşlerden hangisi? Orada kral eşi bana"

³³ Çalışma kapsamında değerlendirilen yazıtların Türkçe tercümesi, Ankara Üniversitesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda görev yapan Arş. Gör. Nalan Buruldağ tarafından yapılmıştır. Değerli katkılarından ötürü kendisine teşekkürü borç bilirim.

³⁴ Matthews ve diğ. 2009, 203, no. 4, fig. 6.66-6.67; Marek 2003, 136, fig. 204.

³⁵ Marek 1993, 209, no. 89; Merkelbach ve Stauber 2001, 307, no. 10/02/93; Matthews ve diğ. 2009, 203, no. 5, fig. 6.68-6.70.

³⁶ Legrand 1897, 99-100, no. 18; Marek 1993, 209, no. 87.

[...], çocukları da benim anım vesilesiyle [--] yaptırdılar. Eupator, Demarkhos, Philopappos, Eupatra, 245 yılında”

Bir mezar yazıtı olduğu anlaşılan diğer epigrafik kanıt ise şöyledir³⁷:

Δομιτιανός καὶ Ἄ-
λεξανδρος καὶ Φιλό-
παππος Φιλοπάτο-
ρι πατρὶ μνήμης
χάριν.

“Domitianos ve Aleksandros ve Philopappos (bu mezarı) babaları Philopator’a anısından ötürü (yaptırdılar)”

Antik kaynaklar, epigrafik ve arkeolojik veriler ile desteklenemese de ismi Antoninopolis/Antoninopolis, konumu ise Çerkeş ya da büyük olasılıkla Aydınlar köyü olarak kabul edilen bu kentin kuruluş tarihi ile ilgili birkaç farklı öneri bulunmaktadır. Bunların ilki, kentin MÖ 41-32 yılları arasında Romalı general ve devlet adamı Marcus Antonius tarafından kurulduğu yönündedir³⁸. Bu kuruluş tarihi ile ilgili öneri, Marcus Antonius’un Paphlagonia’nın komşusu olan Pontos bölgesine ilgisiyle yani bölgeye yabancı olmayan bir devlet adamı olması ile örtüşmektedir. Ancak isim benzerliği dışında bu fikrin doğru olma ihtimalini güçlendirecek herhangi bir veriye rastlanmadığını belirtmek gerekir. Öte yandan antik kaynaklara bakıldığında³⁹ Batı Anadolu’daki Lydia bölgesinde bulunan ve günümüzde Denizli ilinde yer alan Tripolis kentinin Marcus Antonius’un MÖ 41 yılında Anadolu’ya yaptığı ziyaret sırasında Antoninopolis ismini⁴⁰ aldığı görülmektedir⁴¹.

Kentin ismi ile ilişkilendirilen diğer kuruluş tarihi önerisi ise Antoninler Dönemi’ne dayanır. Bu dönem, MS 138-192 yılları arasını kapsamakta ve Roma İmparatorluğu’nun Antoninler sülalesince yönetilmesi sürecini ifade etmektedir. Antoninopolis/Antoninopolis kentinin bu dönemde, özellikle de İmparator Antoninus Pius zamanında (MS 138-161) kurulmuş olabileceği öngörülmektedir⁴². Bunun yanında Matthews, Metcalfe ve Cottica, Antoninopolis/Antoninopolis’in hemen batısında yer alan ve bu kentten kısa bir süre önce yani İmparator Hadrianus (MS 117-138) tarafından kurulan ya da isim değişikliğine gidilen Hadrianopolis’in bulunuyor olmasına dikkat çekerek halihazırda Hadrianopolis gibi bir kent var iken bunun önemini azaltacak şekilde yeni bir kentin, yani Antoninopolis/Antoninopolis’in İmparator Antoninus Pius tarafından kurulmuş olmasına kuşkuyla yaklaşırlar⁴³. Söz konusu iki yerleşim arasındaki ilişki bağlamında Tabula Peutingeriana’da Hadrianopolis’e yer verilmemiş olması ve haritada Antoninopolis/Antoninopolis/An-

³⁷ Legrand 1897, 100, no. 19; Marek 1993, 209, no. 88.

³⁸ Ayhan 1988, 257; Ayhan 1998, 17, 19; Büyüm 1982, 1959; Çelikoğlu 2011, 189; Roller 2007, 93. Roller, Çerkeş’te bulunduğunu belirttiği Antoinopolis antik kentinin Marcus Antonius tarafından kurulmuş olma ihtimali üzerinde dursa da bunun şüpheli olduğunu altını çizer.

³⁹ Plinius, Nat. Hist., V, 30.

⁴⁰ Cramer 1832, 469; Habicht 1975, 84; Cohen 1995, 199-200; Roller 2007, 92-93; Duman 2013, 180; Duman 2017, 4; Duman 2019a, 326; Duman 2019b, 30.

⁴¹ Apollonia ismi ile Hellenistik dönemde kurulan bu kent, Marcus Antonius’un MÖ 41 yılında Anadolu’ya yaptığı ziyaret sırasında Antoninopolis olarak adlandırılrsa da kısa bir süre sonra, İmparator Augustus Dönemi’nde darp edilen sikkelere anlaşıldığı üzere yerleşimin ismi Tripolis olarak değiştirilmiş olmalıdır. Duman 2013, 180; Duman 2017, 4; Duman 2019a, 326; Duman 2019b, 30.

⁴² Cramer 1832, 240.

⁴³ Matthews ve diğ. 2009, 186. Matthews, Metcalfe ve Cottica, Tabula Peutingeriana’da Hadrianopolis’e yer verilmemiş olması sebebi ile Roma’nın bu yol haritasına temkinli yaklaşmak gerektiğini belirtir.

tinoopolis olarak işaretlenmiş olduğu varsayımı ile burasının aslında Hadianopolis'in bir bölümü olduğu öngörüsü de farklı bir yaklaşım olması bakımından göz ardı edilmemelidir⁴⁴.

Kuruluş tarihine ilişkin bir başka öneri ise yerleşimin İmparator Marcus Aurelius Antoninus Caracalla Dönemi'nde (MS 198-217) tesis edildiği yönündedir⁴⁵. Dolayısıyla kentin kuruluşuna ilişkin somut kanıtlara dayanmayan tüm bu öngörüler, Antoniopolis/Antoninopolis ismi ile kurulmuş olduğu varsayılan kent ile onun kurucusu arasındaki isim benzerliğinin ötesine gidememektedir.

Sonuç olarak Çerkeş'in yerleşim merkezinde ya da daha yüksek ihtimalle ilçeye bağlı Aydınlar köyü sınırları içerisinde yer alan antik yerleşimin kesin olarak Antoniopolis/Antoninopolis kenti olduğunu kanıtlayacak arkeolojik ve epigrafik verilere ihtiyaç olduğu açıktır. Çerkeş ve çevresinde yapılmış olan mevcut araştırmalar, Aydınlar köyü dışında, bölgede Roma Dönemi'ne tarihli başka yerleşimlerin olabileceğine işaret eder. Çerkeş'in 20 km kadar kuzeyindeki Meydan köyünde saptanan bir epigrafik kanıttan yola çıkılarak, burada olasılıkla Roma Dönemi'nin başında Kseitene/Zeita ismi ile kurulan bir antik kentin bulunduğu öngörülmektedir⁴⁶. Tespit edilen arkeolojik veriler ışığında, var olduğu düşünülen, ancak isimleri belirlenemeyen diğer yerleşimler ise Çerkeş'in batısında ve güneyinde bulunmaktadır⁴⁷. Bu yüzden bölgede yapılacak olan yüzey araştırmaları ve kazı çalışmaları, hem bu yerleşimlerle ilgili daha fazla veriye ulaşılmasını sağlayacak hem de Paphlagonia'daki uzun ömürlü kentlerden biri olduğu anlaşılan, Çerkeş ya da Aydınlar köyündeki antik kentin⁴⁸ Tabula Peutingeriana'da işaretlenen Antoniopolis/Antoninopolis olup olmadığı sorusuna yanıt vermesi yanında kuruluşu ve gelişimi gibi yerleşime dair bilinmeyen pek çok konuya ışık tutacaktır.

⁴⁴ Lafli – Christof 2012, 14, dn. 45.

⁴⁵ Belke 1996, 172; Röller 2007, 93, dn. 34.

⁴⁶ Kaygusuz 1982, 177-183, 177-180, no. 1, lev. 8, a. Meydan köyünde bulunan Grekçe yazıtı yayınlayan Kaygusuz, bölgedeki antik kentin Kseitene olduğunu belirtir. Sonraki yıllarda yazıtı yeniden değerlendiren Marek, bu kentin isminin Zeita olduğunu ifade eder. Marek 1993, 122, dn. 872; 192, no. 15. Kentin ismi hususunda, Belke de Marek ile aynı fikirdedir. Belke 1996, 284, plan. Bu iki araştırmacının önerisi, Foss tarafından yinelenerek kent için Zeita ismi kullanılmıştır. Foss 2000, 1222; Feissel ise Marek'in bu yorumunun hatalı olduğunu belirtirken, kent ismi için Kaygusuz'un önerisini kabul eder. Feissel 2014, 159-160, fig. 1.

⁴⁷ Matthews ve diğ. 2009, 189-190, fig. 6.29.

⁴⁸ Matthews 1999b, 16; Matthews ve diğ. 2009, 186. Matthews, Metcalfe ve Cottica, günümüz Aydınlar köyü gibi uzun süre varlığını sürdüren bu yerleşimin Kuzey Anadolu fay hattı üzerinde bulunması sebebi ile tarihsel süreç içerisinde bölgedeki şiddetli depremlerden etkilenmiş olabileceğini ifade eder.

SONUÇ

Tabula Peutingeriana, taşınabilir olması yanında Roma hakimiyeti altındaki farklı coğrafyaları ve gelişkin bir yol ağını; bunlar üzerindeki kent ve yer isimlerini, kavşak noktalarını, durak ve konaklama alanlarını içermesi bakımından hem seyahat rehberi hem de propaganda amaçlı oluşturulmuş bir haritadır.

Söz konusu haritada, Paphlagonia bölgesi sınırları içerisinde kaldığı anlaşılan yer isimlerinden biri olan Antoniopolis'in lokalizasyonuna ilişkin ilk öneri, 19. yüzyılın başında kuşku barındırır şekilde ifade edilse de bu, sonraki süreçte oluşturulan diğer harita ve araştırmalara yansımıştır. Şüphesiz bu öngörünün temelinde, yer ismi başta olmak üzere Antoniopolis'in doğusunda bulunan ve bir sonraki durak olan Anadynata'ya uzaklığın 28 Roma Mili olarak belirtilmesi yatar. Buradan Gangaris'e olan uzaklık ise 36 Roma milidir. Dolayısıyla Gangaris yani Gangra'nın modern Çankırı yerleşim sınırlarında olduğu bilindiği için, bir Roma Mili 1,48 km olarak hesaplandığında Antoniopolis'in Çerkeş ve/veya çevresinde bulunduğu fikri daha somut hale bürünür. Ancak Tabula Peutingeriana'nın ölçü bakımından dar ve uzun bir parşömen üzerine ve ölçeksiz olarak çizilmiş olması hem coğrafi alanlarda hem de yer isimlerinin birbiri arasındaki uzaklıkları gösteren Roma Mili cinsinden değerlerin yazımında birtakım hataları beraberinde getirmiştir. Bu yüzden haritadaki Antoniopolis ismine dair görüş ayrılıkları ortaya çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar bu ismin bir kenti ifade ettiğini ve bunun Çerkeş ve/veya çevresinde bulunduğunu öne sürerken bazıları ise bu ismin halihazırda bir kente yani Claudiopolis'e kısa süreliğine verilen bir *epithet* olduğunu düşünür. Bunun yanında mevcut veriler, Antoniopolis'e dair görüşlerden ilkini, yani en azından söz konusu bölgedeki bir antik kentin mevcudiyetini destekler niteliktedir. Çerkeş ve çevresine yolu düşen seyyahların notlarında ve günümüz araştırmalarıyla Çerkeş yerleşim merkezi ve yakınlarındaki Aydınlar köyünde kayda değer arkeolojik verilere ulaşılmaktadır. Bunlar içerisinde yer alan Grekçe yazıtlar incelendiğinde, bu epigrafik kanıtların kent ismine ilişkin herhangi bir ifadeyi içermediği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak konuya ilişkin tüm bu tartışmaların merkezindeki iki somut kanıtı yani Tabula Pautingeriana'da açık bir şekilde ifade edilen Antoniopolis ismini ve kuruluş tarihi ile adı bilinmeyen ancak Çerkeş ile çevresinde saptanan arkeolojik verilerle mevcudiyeti kanıtlanabilen bir antik kente konumlandırmak ve bunların aynı yerleşime işaret ettiği kanısına varabilmek için eldeki verilerin yetersiz olduğunu belirtmek gerekir. Bu yüzden Antoniopolis ile Çerkeş ve/veya Aydınlar köyü arasındaki ilişkiye, bölgede yapılacak olan arkeolojik çalışmalar ışık tutacak ve epigrafik veriler başta olmak üzere somut arkeolojik kanıtlarla desteklenene kadar Tabula Peutingeriana'daki yer ismi ile antik kent arasında muhtemel görünen bu bağlantı, belirsizliğini koruyacaktır.

EXTENDED ABSTRACT

Tabula Peutingeriana, which was found in a library by Konrad Celtes Protuccius in 1494, has been kept in Österreichische Nationalbibliothek (Austrian National Library) since 1738. It, published by Miller in 1887, was reinterpreted by Ekkehard Weber in 1976.

Tabula Peutingeriana, which we can define as a roadmap in terms of its functionality, is also considered a propaganda tool that reflects the geographies dominated by Roman Empire. The map contains different geographical areas, cities and place names, junctions, stations, mansions or mutationes and especially quite an extensive road network, from Britain to India, and from North Sea to the southern coast of Mediterranean. The Tabula Peutingeriana is a copy of a Latin map from the 12th/13th century, probably created in the Hellenistic period or in the 1st century AD and regularly updated until the 4th/5th century.

Chapters VII and IX of the Tabula Peutingeriana cover a large part of Anatolia. There are many road networks in this geography. One of them runs from Nicomedia to Sinope, and Antoniopolis which is 164 Roman miles away from Nicomedia and 126/7 Roman miles away from Sinope, lies on this line. The cities located on east of Antoniopolis are Anadynata and Gangaris on the map. Anadynata is 28 Roman miles away from Antoniopolis and Gangaris is 36 Roman miles away from Anadynata. Gangaris is located in the boundaries of Çankırı Province. Since the distance between Gangaris and Anadynata is 36 Roman miles (53 kilometers), Anadynata is considered to be within the boundaries of the Kurşunlu. Considering the distances shown on the map, Antoniopolis, which is 28 Roman miles (41 kilometers) west of Anadynata, would have to be in Çerkeş and/or its surroundings.

The first suggestion for the localization of Antoniopolis was expressed skepticism at the beginning of the 19th century. However, this localization was accepted as correct and used in subsequent maps and research. Since Tabula Peutingeriana was drawn on a narrow and long parchment without scale, it contained some errors and mistakes in representation of geographical areas and the spelling of Roman miles. Therefore, there are differences of opinion about the name Antoniopolis on the map. Some researchers suggest that this name refers to a city and that it was located in Çerkeş and/or its surrounding areas, while others believe that this name is an epithet given to Claudiopolis, for a short time. The available data support the first of the views on Antoniopolis in terms of indicating the existence of an ancient city in Çerkeş and/or its surroundings. Some significant archaeological and epigraphical data recorded in Çerkeş and Aydınlar village are obtained from the notes of the travelers who came to Çerkeş and its surroundings and modern research reports. One of these data, epigraphic evidence, consists of Greek funerary inscriptions, and their texts do not provide the name of any place.

Consequently, the available data are not sufficient to locate the name Antoniopolis in Tabula Pautingeriana to the ancient city of Çerkeş and its surroundings. In the light of new surveys or excavations in the region, the relationship between Antoniopolis in Tabula Peutingeriana and Çerkeş and/or Aydınlar village will be proved or the name of the ancient city in Çerkeş and/or Aydınlar village will be determined.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, W. F. 1842. *Travels and Researches in Asia Minor, Mesopotamia, Chaldea, and Armenia* 2. London.
- Albu, E. 2005. "Imperial Geography and the Medieval Peutinger Map." *Imago Mundi* 57.2:136-148.
- Albu, E. 2014. *The Medieval Peutinger Map: Imperial Roman Revival in a German Empire*. Cambridge.
- Ayhan, B. 1988. *Çankırı ve İlçeleri*. Ankara.
- Ayhan, B. 1998. *Çankırı Tarihi*. Ankara.
- Belke, K. 1996. *Paphlagonien und Honörias*. *Tabula Imperii Byzantini* 9. Vienna.
- Belke, K. 2017. "Bithynien und Hellespont in der Tabula Peutingeriana." A. Külzer, M. St. Popović (eds.), *Space, Landscapes and Settlements in Byzantium. Studies in Historical Geography of the Eastern Mediterranean: Presented to Johannes Koder*. Vienna: Akademiska Knjižnica, 51-74.
- Büyüm, N. 1982. *Yurt Ansiklopedisi. Türkiye, İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını* 3. İstanbul.
- Cassius Dion & Historia Augusta, *Hadrianus* (Çev. R. Öztürk, A. Yakut). Ankara: Doğu-Batı Yayınları 2022.
- Cohen, G. M. 1995. *The Hellenistic Settlements in Europe, the Island, and Asia Minor*. California.
- Cramer, J. A. 1832. *Geographical and Historical Description of Asia Minor with a Map I*. Oxford.
- Çelikoğlu, Ş. 2011. Çerkeş İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.
- d'Anville, J.-B. B. 1764. *Asiae, quae vulgo Minor dicitur, et Syriae Tabula Geographica*.
- Dilke, O. A. W. 1985. *Greek and Roman Map*. New York.
- Dilke, O. A. W. 1987. "Itineraries and Geographical Maps in the Early and Late Roman Empires." J. B. Harley, D. Woodward (eds.), *The History of Cartography, Volume One: Cartography in Prehistoric, Ancient, and Medieval Europe and the Mediterranean*. Chicago & London: The University of Chicago Press, 234-257.
- Drakoulis, D. P. 2007. "The Study of Late Antique Cartography Through Web Based Sources." *e-Perimetron* 2.3:160-172.
- Duman, B. 2013. "Son Arkeolojik Araştırmalar ve Yeni Bulgular Işığında Tripolis Ad Maeandrum." *Cedrus* 1:179-200.
- Duman, B. 2017. "Tripolis'in Yeri, Önemi ve Kısa Tarihi." B. Duman (ed.), *Tripolis ad Maeandrum I: Tripolis Araştırmaları*. İstanbul: Ege Yayınları, 1-16.
- Duman, B. 2019a. "Tripolis 2017 Kazı ve Restorasyon Çalışmaları." *Kazı Sonuçları Toplantısı* 40.1:325-344.
- Duman, B. 2019b. "Tripolis 2017 Kazı ve Restorasyon Çalışmaları." *Geçmişten Günümüze Denizli* 58:30-43.
- Feissel, D. 2014. "Greco d'Asie Mineure dans l'Italie de l'Antiquité Tardive." S. Demougin, M. Navarro-Caballero (eds.), *Se Déplacer dans l'Empire Romain Approches Épigraphiques. XVIIIe Rencontre Franco-Italienne d'Épigraphie du Monde Romain, Bordeaux 7-8 Octobre 2011*. Bordeaux: Ausonius, 157-168.
- Fellmeth, U. 2009. "Tabula Peutingeriana." H. Cancik, H. Schneider (eds.), *New Pauly, Antiquity* 14. Stuttgart, Weimar: J. B. Metzler, 93-94.
- Foss, C. 2000. "Map 86 Paphlagonia." R. J. A. Talbert (ed.), *Barrington Atlas of the Greek and Roman World*. Princeton: University Press, 1217-1225.
- French, D. 2016. *Roman Roads and Milestones of Asia Minor* 4, Fasc. 4.1. Electronic Monograph 10. Ankara.
- Grosjean, G. 1996. *Geschichte der Kartographie*. Bern.
- Habicht, C. 1975. "New Evidence on the Province of Asia." *JRS* 65:64-91.
- Hirschfeld, G. 1894. "Antinoupolis." G. Wissowa, W. Kroll, K. Witte (eds.), *RE* 1. Stuttgart: J. B. Metzler, 2441-2442.

- Kaygusuz, İ. 1982. "Deux Inscriptions de Gangra-Germanicopolis (Cankiri)." *ZPE* 49:177-183.
- Kiepert, H. 1867. *Neuer Atlas von Hellas und den Hellenischen Kolonien in 15 Blätter*. Berlin.
- Kimble, G. H. T. 1968. *Geography in the Middle Ages*. New York.
- Kubitschek, W. 1919. "Karten." G. Wissowa, W. Kroll, K. Witte (eds.), *RE* 10. Stuttgart: J. B. Metzler, 2022-2149.
- Lafli, E. – E. Christof 2012. *Hadrianopolis I: Inschriften aus Paphlagonia*. BAR International Series 2366. Oxford.
- Lapie, P. 1834. *Orbis Romanus ad Illustranda Itineraria Antonius Burdigaleuse Tabulam Peutingerianam Periplos Itineraria Maritima Delineatus*. Lutetiae.
- Leake, W. M. 1824. *Journal of a Tour in Asia Minor, with Comparative Remarks on the Ancient and Modern Geography of that Country*. London.
- Legrand, P.-E. 1897. "Inscriptions de Paphlagonie." *BCH* 21:92-101.
- Levi, A. C. – M. A. Levi 1967. *Itineraria picta. Contributo allo studio della Tabula Peutingeriana*. Roma.
- Lieb, H. 1974. "Zur Herkunft der Tabula Peutingeriana." H. Maurer (ed.), *Die Abtei Reichena. Neue Beiträge zur Geschichte und Kultur des Inselklosters*. Sigmaringen: Thorbecke, 31-34.
- Liccardo, S. 2020. "Geography of Other-ness. Ethnonyms and non-Roman Spaces in Tabula Peutingeriana." *Orbis Terrarum* 18:147-166.
- Magie, D. 1950. *Roman Rule in Asia Minor to the end of the 3rd century after Christ*. Princeton.
- Marek, C. 1993. *Stadt, Ära und Territorium in Pontus-Bithynia und Nord-Galatia*. Istanbul Forschungen 39. Tübingen.
- Marek, C. 2002. "Die Phylen von Klaudiopolis, die Geschichte der Stadt und die Topographie Ostbithyniens." *MusHelv* 59.1:31-50.
- Marek, C. 2003. *Pontus et Bithynia. Die Römischen Provinzen im Kleinasien*. Mainz am Rhein.
- Mathisen, R. 2017. "Die Tabula Peutingeriana: Itierare, Identitäten und Ideologien." D. Mairhofe, B. Palme, D. R. Shanzer (eds.), *Handschriften und Papyri: Wege des Wissens*. Wien: Phoibos Verlag, 73-83.
- Matthews, R. 1997. "Project Paphlagonia." *Anatolian Archaeology: Research Reports of the British Institute of Archaeology at Ankara* 3:20-21.
- Matthews, R. 1999a. "Regional Survey in Paphlagonia." *1998 Yıllı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları*:66-75.
- Matthews, R. 1999b. "Project Paphlagonia: Landscapes with Figures." *Anatolian Archaeology: Research Reports of the British Institute of Archaeology at Ankara* 5:16-28.
- Matthews, R. 1999c. "Project Paphlagonia: Regional Survey in Çankırı Province, 1997." *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 16.2:245-254.
- Matthews, R. 2000. "Time with the Past in Paphlagonia." P. Matthiae, A. Enea, L. Peyronel, F. Pinnock (eds.), *Proceedings of the First International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East II*. Rome: Università Degli Studi di Roma "La Sapienza", 1013-1028.
- Matthews, R. 2001. "Project Paphlagonia 2001." *Anatolian Archaeology: Research Reports 2001. British Institute of Archaeology at Ankara* 7:20-21.
- Matthews, R. – M. Metcalfe – D. Cottiga 2009. "Landscapes with Figures: Paphlagonia through the Hellenistic, Roman and Byzantine Periods, 330 BC-AD 1453." R. Matthews, C. Glatz (eds.), *At Empire' Edge: Project Paphlagonia. Regional Survey in NorthCentral Turkey*. Ankara: British Institute at Ankara, 173-225.
- Matthews, R. – T. Pollard – M. Ramage 1998. "Project Paphlagonia: Regional Survey in Northern Anatolia." R. Matthews (ed.), *Ancient Anatolia. Fifty Years' Works by the British Institute of Archaeology at Ankara*. London: British Institute at Ankara, 195-206.
- Merkelbach, R. – J. Stauber 2001. *Steinepig-*

ramme aus dem Griechischen Osten 2. Die Nord-küste Kleinasiens (Marmarameer und Pontos). Leipzig.

Miller, K. 1887. *Die Weltkarte des Castorius genannt die Peutingersche Tafel*. Ravensburg.

Miller, K. 1916. *Itineraria Romana. Römische Reisewege an der Hand der Tabula Peutingeriana dargestellt von Konrad Miller*. Stuttgart.

Mordtmann, A. D. 1925. *Anatolien: Skizzen und Reisebriefe aus Kleinasien*. Hannover.

Özükan, B. 2017. *Osmanlı ve Türkiye Coğrafyasındaki İzleriyle Tabula Peutingeriana: Roma İmparatorluğu'nun 2000 Yıllık Yol Haritası*. İstanbul.

Pazarli, M. – E. Livieratos – C. Boutoura 2007. "Road Network of Crete in Tabula Peutingeriana." *e-Perimetron* 2.4:245-260.

Pinder, M. – G. Parthey 1860. *Ravennatis Anonymi Cosmographia et Guidonis Geographica, ex libris manu scriptis*. Berolini.

Podossinov, A. V. 2012. "Bithynia, Paphlagonia and Pontus on the Tabula Peutingeriana." G. R. Tsetschladze (ed.), *The Black Sea, Paphlagonia, Pontus and Phrygia in Antiquity: Aspects of Archaeology and Ancient History*. Oxford: Archaeopress, 203-206.

Podossinov, A. V. 2016. "К вопросу о времени создания Певтингеровой карты." *Вестник Древней Истории* 76.4:938-955.

Podossinov, A. V. 2019. "The Black Sea on the Tabula Peutingeriana." G. R. Tsetschladze, S. Atasoy (eds.), *Settlements and Necropoleis of the Black Sea and its Hinterland in Antiquity*. Oxford: Archaeopress, 42-51.

Plinius, *Natural History III-VII* (Çev. H. Rackham). Cambridge: Harvard University Press 1961.

Ramsay, W. M. 1890. *The Historical Geography of Asia Minor*. Royal Geographical Society. Supplementary Papers 4. London.

Rathmann, M. 2011-2012. "Neue Perspektiven zur Tabula Peutingeriana." *Geographia Antiqua* 20-21:83-102.

Rathmann, M. 2013a. "The Tabula Peuting-

eriana in the Mirror of Ancient Cartography: Aspects of a Reappraisal." K. Geus, M. Rathmann (eds.), *Vermessung der Oikumene*. Boston: De Gruyter, 203-222.

Rathmann, M. 2013b. "Kartographie in der Antike. Überlieferte Fakten, bekannte Fragen, neue Perspektiven." G. Blumberger, D. Boschung (eds.), *Geographische Kenntnisse und ihre Konkreten Ausformungen*. München: Wilhelm Fink Verlag, 11-49.

Rathmann, M. 2014. "Tabula Peutingeriana: Bekannte Thesen und neue Forschungsansätze." J. Althoff, S. Föllinger, G. Wöhrle (eds.), *Antike Naturwissenschaft und ihre Rezeption* 24. Trier: WVT Wissenschaftlicher Verlag, 81-123.

Rathmann, M. 2015. "Певтингерова карта: состояние вопроса и перспективы дальнейшего исследования." *Арустеў* 12:98-131.

Rathmann, M. 2016a. "Die Tabula Peutingeriana: Stand der Forschung und neue Impulse." B. Takmer, E. N. Aydoğdu-Arca, N. Gökalp-Özdil (ed.), *Vir Doctus Anatolicus: Studies in Memory of Sencer Şahin/Sencer Sahin Anısına Yazılar* İstanbul: Kabcacı Yayınları, 714-735.

Rathmann, M. 2016b. "The Tabula Peutingeriana and Antique Cartography." S. Bianchetti, M. R. Cataudella, H.-J. Gehrke (eds.), *Brill's Companion to Ancient Geography. The Inhabited World in Greek and Roman Tradition*. Leiden: Brill, 337-362.

Rathmann, M. 2018. *Tabula Peutingeriana. Die einzige Weltkarte aus der Antike, eingeleitet und kommentiert*. Darmstadt.

Rathmann, M. 2020. "Певтингерова карта – предварительные итоги изучения." *Арустеў* 22:72-97.

Roller, D. W. 2007. "The Lost Building Program of Marcus Antonius." *AntCL* 76:89-98.

Ruge, W. – K. Bittel 1949. "Paphlagonia.;" K. Ziegler (ed.), *RE* 18.4. Stuttgart: J. B. Metzler, 2486-2550.

Salway, B. 2005. "The Nature and Genesis of the Peutingier Map." *Imago Mundi* 57.2:119-135.

Schnetzer, J. 1990. *Itineraria Romana II: Ravennatis Anonymi Cosmographia et Guidonis Geographica*. Stuttgart: Stutgardiae.

Staab, F. 1976. "Ostrogothic Geographers at the Court of Theodoric the Great: A Study of the Anonymus Cosmographer of Ravenna." *Viator* 7:27-64.

Talbert, R. J. A. 2004. "Cartography and Taste in Peutinger's Roman Map." R. J. A. Talbert, K. Brodersen (eds.), *Space in the Roman World: Its Perception and Presentation*. Münster: Lit Verlag, 113-141.

Talbert, R. J. A. 2007. "Peutinger's Roman Map: The Physical Landscape Framework." M. Rathmann (ed.), *Wahrnehmung und Erfassung Geographischer Räume in der Antike*. Mainz am Rhein: Philipp von Zabern, 221-230.

Talbert, R. J. A. 2008. "The World in the Roman Traveler's Hand and Head." J. R. Tovar, M. Vallejo-Girvés, F. J. Gomez-Espolos (eds.), *Viajes y Visiones del Mundo*, Málaga: Ediciones Clásicas, 109-127.

Talbert, R. J. A. 2010. *Rome's World. The Peutinger Map Reconsidered*. Cambridge.

Talbert, R. J. A. – T. Elliott. 2008. "New Windows on the Peutinger Map of the Roman World." A. Hillier, A. K. Knowles (eds.), *Placing History: How Maps, Spatial Data, and GIS are Changing Historical Scholarship*. Redlands: ESRI Press, 200-218.

Von Diest, W. – M. Anton 1895. *Neue Forschungen im Nordwestlichen Kleinasien*. Gotha.

Weber, E. 1976. *Tabula Peutingeriana. Codex Vindobonensis 324, vollständige Faksimile-Ausgabe im Originalformat*. Graz.

Wilson, D. R. 1960. *The Historical Geography of Bithynia, Paphlagonia and Pontus in the Greek and Roman Periods: A New Survey with Particular Reference to Surface Remains Still Visible*. Unpublished BLitt Thesis. Oxford University: Oxford.

Wright, J. K. 1925. *The Geographical Lore of the Time of the Crusades: A Study in the History of Medieval Science and Tradition in Western Europe*. New York.